

Motion

1981/82: 527

Olof Palme m. fl.

Internationell nedrustning

Partimotionerna 1977/78:423, 1978/79:588, 1979/80:1130 och 1980/81:1202 behandlade nedrustningsfrågorna. Utrikesutskottet var i sina betänkanden 1977/78:12, 1979/80:4, 1979/80:22 och 1980/81:26 positivt till en aktiv svensk politik för att främja nedrustningssträvandena, men avvisade flera av de konkreta motionsförslagen. Motionerna torde dock bl. a. ha bidragit till att Sverige vid den europeiska samarbets- och säkerhetskonferensen i Madrid spelat en framträdande roll vid förhandlingarna om en europeisk nedrustningskonferens och inbjudit att hålla en sådan i Stockholm, att den svenska regeringen agerat med ökad energi i debatten om en kärnvapenfri zon i Norden, att förberedelserna för de internationella förhandlingarna getts en något mer långsiktig inriktning och att resurserna för utredningsverksamheten, främst via FOA, kunnat hållas på en acceptabel nivå.

Tyvärr har det inte varit möjligt att få stöd för yrkanden om en fastare organisation och en mer långsiktig inriktning av de svenska insatserna vid de internationella förhandlingarna och då speciellt i europeiska nedrustningsfrågor. Inte heller har det varit möjligt att förhindra en urgröpning av anslaget till SIPRI:s verksamhet och därmed en allvarlig försvagning av institutets forskningsresurser. De socialdemokratiska förslagen om att ett belopp motsvarande en promille av militärutgifterna skall gå till information i nedrustningsfrågor inom folkrorelserna har även de avvisats av riksdagen.

För en utförligare bakgrund till de resonemang och förslag som framförs i årets nedrustningsmotion hänvisas till de inledningsvis nämnda partimotionerna.

Utvecklingen under 1981

Motsättningarna mellan stormaktsblocken ökade under 1981. Det ledde till nya bakslag för ansträngningarna att begränsa kapprustningen. Den nya administrationen i Washington har under sitt första år genom flera snabba rustningsbeslut (MX-missiler, B 1-långdistansbombare, neutronvapen, stora marina beställningar m. m.) dels drivit upp de totala rustningskostnaderna till deras högsta fredstida nivå någonsin, dels låst den vapentekniska utvecklingen för lång tid framåt. Man väntar ytterligare rustningsbeslut under 1982. Det finns bl. a. långt framskridna planer i Washington på en ny generation kemiska vapen.

Den enorma upprustning som USA nu genomför inleddes redan under president Carters sista år. Den motiveras med att Sovjet genom sina

målmedvetna rustningar under hela 1970-talet nu är på väg att skaffa sig ett militärt övertag på flera områden. Supermakterna agerar långsiktigt i dessa frågor. Det är projektioner mot senare delen av 1980-talet snarare än de för dagen aktuella styrkerelationerna som driver fram nya steg i kapprustningen.

1970-talets avspänningspolitik i Europa ledde till en långsammare takt i rustningarna inom NATO. Efter Vietnamkriget sjönk USA:s militärutgifter. I Sovjet tycks däremot 1970-talets *politiska* avspänning inte ha påverkat takten i de militära rustningarna. Sovjet började år 1977 ställa upp SS 20-missiler och har på senare år fortsatt med det i en takt av ungefär en missil per vecka. Den sovjetiska högsjöflottan har tillförts ett betydande antal moderna fartyg. De framskjutna och för offensiv krigföring utrustade sovjetiska divisionerna i Europa har tillförts stora mängder modern utrustning. Det sovjetiska flyget har moderniserats. Denna mycket omfattande sovjetiska styrkeuppbyggnad under senare år är resultatet av rustningsbeslut fattade under 1960-talet.

1970-talets politiska avspänning ledde till framsteg på det politiska, ekonomiska och humanitära området. Men den kom inte att utgöra någon broms på de militära investeringsprogrammen. Under 1970-talets senare hälft tilltog också NATO-ländernas upprustning. Det som väckt störst uppmärksamhet var NATO:s beslut i december 1979 att ställa upp 572 eurostrategiska missiler i fem västeuropeiska länder, om inte förhandlingar med Sovjet om bortdragande av sådana vapen gav önskat resultat. Dessa Pershing II- och kryssningsmissiler beskrivs av östsidan som "ett dödligt hot" mot Sovjet. Vidare har NATO-beslutet från maj 1978 om att öka försvarsutgifterna med reallt 3 % årligen skapat ekonomiska problem för flera västeuropeiska regeringar.

Den nya Reaganadministrationen har öppet deklarerat att den avser att bygga upp en militär styrkeposition innan den ger sig in på nedrustningssamtal med Sovjet. De västeuropeiska staterna har dock i Washington under 1981 energiskt krävt att NATO-beslutet om förhandlingar om de eurostrategiska vapnen skall fullföljas. En stark folkligt förankrad fredsopinion har under året växt fram i Västeuropa. Den har främst vänt sig mot planerna på att om ett par år börja ställa upp kryssnings- och Pershing II-missiler i Västeuropa. Men den vänder sig också mot kärnvapenhotet från Sovjet. Ett allt bredare stöd har växt fram för kravet på ett kärnvapenfritt Europa. Därmed avses även de uppskattningsvis 10 000 taktiska kärnvapen som finns lagrade i vår världsdel. Styrkan i denna fredsopinion har utan tvekan påverkat det politiska skeendet. Det är ett nytt och mycket välkommet inslag i den säkerhetspolitiska utvecklingen under 1981. Det var en framgång för denna opinion när USA och Sovjet den 30 november inledde förhandlingar i Genève om de eurostrategiska kärnvapnen. De utgångsbud som redovisats offentligt är president Reagans s. k. noll-option, innebärande att alla landbaserade medeldistansmissiler avlägsnas från Europa, och president

Bresjnev's erbjudande om moratorium, dvs. stopp på uppställande av nya missiler, och dessutom tillbakadragande bortom Ural av hundratals sovjetiska medeldistansmissiler och reducering av framskjutna amerikanska kärnvapenförband i Centraleuropa.

Det finns planer på att under 1982 på nytt ta upp de bilaterala SALT-förhandlingarna. De döps troligen om till START (Strategic Arms Reduction Talks) för att markera en höjd ambitionsnivå.

Den multilaterala nedrustningskonferensen i Genève har arbetat i skuggan av de skärpta motsättningarna mellan supermakterna. President Reagans under större delen av 1981 demonstrativa ointresse för nedrustningsfrågorna har lämnat USA:s förhandlare utan instruktioner. Frågan om ett avtal om kemiska vapen har dock förts framåt genom en arbetsgrupp under svenskt ordförandeskap. Även om inga framsteg gjorts på det politiska planet har man dock kunnat föra konstruktiva samtal om de tekniska problemen med ett framtida avtal. Vidare har frågan om förbud mot anfall mot kärnkrafts-anläggningar avancerat en del under året.

Konferensen i Madrid om säkerhet och samarbete i Europa har inte lett till några slutliga resultat. Snarast bör man se det som en framgång att den inte kollapsat. Det finns fortfarande starka krafter i Europa som vill slå vakt om avspänningspolitikens landvinningar under 1970-talet. Diskussion om ett mandat för en alleuropeisk nedrustningskonferens har dock avancerat, även om vissa problem som bl. a. tillämpningsområdets utsträckning återstår att lösa. Vid M (B)FR-förhandlingarna i Wien har inte heller några egentliga framsteg rapporterats under året.

Höstens överläggningar i FN:s generalförsamlings första kommitté visade att det inom västalliansen finns en öppen opposition mot Reaganadministrationens hittillsvarande nedrustningspolitik. Det gäller såväl synen på kärnvapnen som på de kemiska vapnen. Vidare har Sovjet fortsatt svårt att få gehör för sina nedrustningsinitiativ bland de alliansfria staterna. Moskvas trovärdighet har inom denna grupp nått ett bottenläge efter Afghanistaninvasionen. FN:s generalsekreterare fick förlängt uppdrag att undersöka rapporterna om kemisk krigföring i Kampuchea och Afghanistan. Den oberoende kommissionen för nedrustnings- och säkerhetsfrågor (ICDSI) har hållit ett flertal uppmärksammade möten under året. Dess rapport avses bli publicerad våren 1982 inför FN:s andra särskilda session om nedrustning.

Ökade rustningsbördor 1982

Till det positiva inför 1982 hör att såväl Reagan som Bresjnev tycks inställda på att mötas under året. Inte ens utvecklingen i Polen har ändrat på detta faktum. Vidare är Västtysklands beslutsamma fasthållande vid vad som återstår av avspänningspolitiken en positiv faktor. Kanske kan man också under året vänta sig positiva initiativ från Frankrikes nya president.

USA:s under 1981 beslutade enorma rustningsprogram hotar nu att

spoliera de långsiktiga mål president Reagan ställt upp för sin ekonomiska politik. Erfarenheten visar att republikanska presidenter i USA har en betydande rörelsefrihet när det gäller utrikespolitiska kursändringar.

Sovjets ekonomi är ytterst ansträngd. Sovjetmedborgarnas levnadsstandard är låg jämförd med andra industriländers. Eftersom landets BNP bara är 50–65 % av USA:s blir rustningsbördorna för Sovjet ungefär dubbelt så tunga som för USA vid samma absoluta nivå. Sovjetledarnas önskan att stabilisera situationen i Afghanistan och Polen samt behovet av normala ekonomiska relationer med väst talar för att de skulle välkomna en uppgörelse som kan dämpa takten i kapprustningen.

Det skulle sålunda ligga i båda supermakternas intresse att komma överens om någon form av tak för den kapprustning som nu plågar deras ekonomier. FN:s generalförsamling skall under juni genomföra sin andra särskilda session om nedrustning. Det erbjuder en möjlighet för världens statsmän att ta ett nytt avstamp i de internationella nedrustningsförhandlingarna.

Avspänningspolitik i Europa en nödvändighet

Alternativet till nedrustning är en fortsatt kapprustning, som hotar att steg för steg minska våra chanser att undgå ett förödande krig. För demokratiska socialister som arbetar för internationell nedrustning finns det inget alternativ till avspänningspolitiken, detente, i Europa. Det är viktigt att slå fast detta, när nyhetsmedia rapporterar om brutala militära övergrepp i vårt grannland Polen.

Europa delades upp i två hälfter 1945. Då drog USA och Sovjet upp demarkationslinjen mellan de sociala system som allt sedan dess dominerat de europeiska folkens livsbetingelser. Det bipolära system de skapade visade sig vara stabilt. Först under de senaste tio åren har större förändringar inträffat. Europas västligaste hälft har börjat frigöra sig från USA:s ekonomiska och militära dominans. Det var också först under 1970-talet som de neutrala staterna i Europa började spela en roll för att utjämna öst–väst-motsättningarna. Förhandlingarna vid konferenserna om säkerhet och samarbete i Europa (ESK) har under det senaste årtiondet dels stabiliserat det europeiska efterkrigssystemet, dels etablerat en ny multilateral europeisk verklighet där samlingsbegreppet är avspänning.

Genom att alla parter i Europa nu godtar existerande gränser och statsbildningar samt de militära och ekonomiska allianserna och vid sidan av dem de neutrala staterna har förutsättningar skapats för ökat samarbete och detente. Åtskilligt har också skett sedan Helsingfors 1975. Ökat ekonomiskt och teknologiskt utbyte, växande informationsflöde, fördjupade kunskaper om sociala och kulturella förhållanden i andra delar av Europa har skapat krav på förändringar inom det egna samhället. Dessa förändringar har utan större svårigheter absorberats av de öppna demokratiska samhällena i väst.

Däremot har de skapat svårigheter för de stela östeuropeiska samhällssystemen.

Som socialdemokrater vill vi självfallet se en utveckling mot mer demokrati och ökad social rättvisa i alla delar av Europa. Men en realistisk bedömning av möjligheterna att förbättra öst-väst-samarbetet och förstärka de fredsbefrämjande tendenserna gör att vi inte ser på våldsamma omvälvningar som en utväg att förändra Östeuropa. Det är samtidigt viktigt att slå fast vår tro på möjligheten av stegvisa reformer i riktning mot mer demokrati och social rättvisa i dessa länder.

Det är uppenbart att Sovjetunionens nuvarande ledare är negativa till delar av den utveckling detentepolitiken har skapat inom deras maktsfär. Försök till ökad isolationism kan bli en konsekvens av den polska tragedin. De i väst som bygger sitt politiska handlande på en oöverlagd och förenklad bild av den europeiska verkligheten kan mycket väl komma att underlätta ansträngningarna att isolera Östeuropas folk.

Som socialdemokrater känner vi en grundläggande sympati och solidaritet med alla dem som verkar för mänskliga rättigheter och demokrati. Vi tror på avspänning och olika former av samarbete över gränserna som en metod att främja dessa krafter i Östeuropa, även om det är en långt utdragen process med många bakslag och besvikelser.

Det är bara genom en politik inriktad på avspänning och samarbete mellan öst och väst som vi kan skapa ett ökat informationsflöde samt bättre ekonomiska, kulturella och politiska kontakter. Därmed främjas mångfalden av informationskällor och åsikter i Östeuropa. Det är ett sätt att verka för en demokratisering av dessa stater. Förtryck mot oliktankande är bara kortsiktiga lösningar. Det enda sättet att absorbera breda folkliga krav på demokratiskt inflytande är att legalisera dem.

Försök av de östeuropeiska regeringarna att eliminera de politiska effekterna av ett ökat öst-västligt samarbete försvåras alltmer genom den tekniska utvecklingen på kommunikationsområdet och den höjda utbildningsnivån bland befolkningen. Vidgade ekonomiska förbindelser med Östeuropa och östkontakter i övrigt är därför eftersträvansvärt och bidrar i det långa loppet till att stärka freden i Europa.

Självfallet bör man heller inte undervärdera den långsiktiga betydelsen av kontakter, samtal, förhandlingar och avtal mellan regeringar och företrädare för statsmakterna. Ett icke paktanslutet land som Sverige har speciellt goda förutsättningar att ge positiva bidrag till en ökad avspänning och samarbete i Europa.

Kärnvapenrustningarna

Ansträngningarna att dämpa kärnvapenrustningarna har genom utvecklingen under 1981 fått än högre prioritet. NATO:s kärnvapenstrategi bygger på resonemanget att Sovjets konventionella styrkor i Europa är så överlägsna

att de i vissa situationer bara kan hejdas genom insats av kärnvapen. Västsidan skulle alltså vara beredd att först tillgripa dessa vapen. För att öka trovärdigheten i denna option har president Reagan beslutat att iordningställa de neutronvapen vars komponenter togs fram redan under president Carter. Neutronvapnen anses speciellt lämpade att sättas in mot sovjetiska koncentrationer av stridsvagnar. Man har också bland ledande politiker i Washington talat om möjligheterna att begränsa omfattningen av ett kärnvapenkrig dvs. att det är möjligt att sätta in kärnvapen i en regional konflikt exempelvis i Europa utan att USA:s eget territorium utsätts för vedergällningsanfall.

Sovjets kärnvapenstrategi vet vi mindre om. De väsentligt större laddningarna och den mindre precisionen i de sovjetiska missilernas styrsystem antyder att man där inte på samma sätt räknar med ett begränsat kärnvapenkrig. Uppställningen av det stora antalet SS 20-missiler i den europeiska delen av Sovjetunionen är dock en indikation på att man även i Moskva planerar för möjligheten att föra ett omfattande kärnvapenkrig begränsat till Europa väster om Sovjets gränser. Sovjet har enligt västliga bedömare redan i dag kapacitet att i ett slag radera ut NATO:s ca 300 lagringsplatser för kärnvapen i Västeuropa.

Den europeiska oron inför supermakternas kärnvapenrustningar har inte minskats av president Reagans uttalanden om ett begränsat kärnvapenkrig i Europa och utrikesminister Haigs resonemang om "varningssprängningar" av kärnvapen över Östersjön.

Ett svenskt bidrag till kunskaperna om supermakternas kärnvapenrustningar blev FOA:s avslöjande av kärnvapen ombord på den grundstötta sovjetiska ubåten utanför Karlskrona. Den pensionerade USA-amiralen Gene R. La Rocque berättade inför FN:s särskilda session om nedrustning den 13 juni 1978 bl. a. följande: "Med de två flottornas fartyg strövande omkring på världshaven ökar risken för kärnvapenkrig till följd av olyckliga tillfällen. Båda flottorna är i stor omfattning kärnvapenbestyckade, med flera tusen kärnvapen ombord på USA-flottans ytfartyg." En enda av USA:s Poseidon-ubåtar kan totalförrinta 160 av Sovjets stora städer med sina kärnvapenraketer. Ett obearbetat område vid nedrustningsförhandlingarna är de marina rustningarna. Stormakterna har genom sina växande flottor möjlighet till påtryckningar mot allt fler områden i världen. Det gäller både möjligheterna att exponera vapenmakt, "kanonbåtsdiplomati", och att genomföra snabba överskeppningar av militära förband.

Sverige bör under det närmaste året utnyttja alla tillfällen för att initiera och påskynda förhandlingar om begränsningar av kärnvapenrustningarna. Vår position som alliansfri europeisk stat med hög teknisk kompetens och god inblick i det internationella förhandlingsmaskineriet gör oss särskilt lämpade att söka representera den starka europeiska opinion som kräver kärnvapenedrustning.

Sverige bör intensifiera försöken att på nytt få i gång multilaterala

förhandlingar om ett totalt provstopp, CTB. Vi bör kräva att förhandlingarna mellan Sovjet och USA inte skall begränsas till enbart de s. k. eurostrategiska vapnen utan även bör omfatta de taktiska kärnvapen som sedan länge står uppställda i vår världsdel. Ett kärnvapenfritt Europa är i detta sammanhang den självklara målsättningen på sikt.

Ansträngningarna att begränsa spridningen av kärnvapen till ytterligare stater bör intensifieras. Den beklagliga nord-sydpolarisering som uppstått inom FN vid behandlingen av dessa frågor bör bli föremål för särskilda svenska initiativ. Riskerna för en erodering av NPT-fördragets återhållande verkan är uppenbara. Supermakternas direkta ansvar för denna utveckling bör ytterligare framhåvas. De politiska hindren i vägen för stater som överväger anskaffa kärnvapen måste göras högre eftersom de tekniska och ekonomiska hindren med tiden blir allt lägre.

De av Sverige framlagda förslagen om förbud mot militära angrepp på kärnkraftverk och vissa andra kärnindustriäggningar bör fullföljas med kraft.

Sverige bör ta upp frågan om marin rustningsbegränsning, t. ex. genom att föreslå en FN-studie i frågan. Särskilt bör vikten av kärnvapenrestriktioner till havs poängteras. Förtroendeskapande åtgärder i marina områden bör övervägas. Ett aktuellt och näraliggande svenskt krav bör vara att göra Östersjön kärnvapenfritt.

Kärnvapenfri zon i Norden

Debatten om en kärnvapenfri zon i Norden har varit livlig under 1981 och frågan har i flera avseenden förts framåt under året. Realismen i förslagen har samtidigt av en del debattörer ifrågasatts mot bakgrund av att trovärdigheten i NATO:s kärnvapenoption skulle reduceras om Danmark, Norge och Island ingick i en nordisk zon. Detta har dock inte avhållit de nordiska NATO-staternas regeringar från att föra allvarligt menade resonemang i frågan. Den nya höjregeringen i Norge har markerat att den prioriterar frågan om en nordisk zon lägre än den tidigare arbeiderpartiregeringen men har tillsatt en statlig utredning för att närmare analysera zonfrågan. De nordiska regeringarna har under år 1981 enats om att föra upp zonfrågan på dagordningen vid de nordiska utrikesministermötena, där frågan fortsättningsvis skall diskuteras.

Föregående sommar har Sovjet för första gången officiellt antytt att man skulle kunna vara beredd till åtgärder som berörde dess eget territorium i samband med en nordisk kärnvapenfri zon. Ubåtsincidenten har fokuserat intresset till sovjetiska kärnvapen i Östersjön som klart hänförliga till den nordiska säkerhetspolitiska situationen.

Debatten om en nordisk zon skall naturligtvis sättas in i sitt europeiska sammanhang. De skeptiska i den nordiska debatten har sagt att förslaget kan störa de känsliga supermaktförhandlingarna. Vi hävdar att det nordiska

intresset av att bevara kärnvapenfriheten här i stället kan utgöra ett positivt bidrag till en större nedrustningsdiskussion i Europa. För Centraleuropa bör det vara en fördel om förhandlingar om vapenbegränsningar där kan föras i visshet om att *Nordeuropa* inte dras in i en ny upprustningsspiral som på olika sätt kan "kompensera" eventuella eftergifter som diskuteras i Centraleuropa. Stabiliteten i Norden är därmed viktig för andra delar av Europa.

Den nordiska zonfrågans vidare behandling påverkas starkt av de breda folkliga stöd kravet fått i samtliga nordiska länder. Inte minst torde den nordiska fackliga och politiska arbetarrörelsens intresse för en nordisk kärnvapenfri zon vara av stor betydelse. Det är viktigt att fortsätta opinionsbildningen i denna fråga. En bred folklig uppslutning är nödvändig för framgång i en så väsentlig säkerhetspolitisk fråga.

En kärnvapenfri zon i Norden skulle bidra till att sänka spänningsnivån i vår del av världen. Den skulle därmed bli ett viktigt bidrag till en europeisk avspänningspolitik. Vidare skulle den långsiktigt minska risken för att kärnvapnen används mot vårt land eller vårt närområde.

För att en sådan kärnvapenfri zon skall kunna formaliseras måste väsentliga beslut tas inom de två stormaktsblocken. Det förutsätter att Atlantpakten avstår från möjligheten att i krigstid stationera kärnvapen i de nordiska NATO-länderna. Detta måste i sin tur balanseras av reella eftergifter från Sovjets sida. Ett kärnvapenfritt Östersjön, t. ex. i form av en uttunningszon, är i detta sammanhang en viktig del av diskussionen om en nordisk kärnvapenfri zon.

En bred allmänhet i de nordiska länderna har genom det senaste årets debatt i anslutning till kraven på en nordisk kärnvapenfri zon informerats om att även Norden spelar en viktig roll i supermakternas planer för hur kärnvapenkriget skall föras. Därmed har kravet på att göra Norden kärnvapenfritt förankrats demokratiskt och kommer att förbli ett centralt inslag i vår framtida säkerhetspolitiska debatt. Riksdagen bör förnya sin uppmaning till regeringen att bedriva överläggningar med de andra nordiska länderna om möjligheterna att etablera en kärnvapenfri zon i Norden. Utredningsarbetet för att ta fram underlag för dessa överläggningar bör bl. a. belysa det nordiska områdets roll för stormaktsblockens kärnvapenplaner och sambandet mellan en nordisk kärnvapenfri zon och olika system för s. k. förtroendeskapande åtgärder som syftar till att inom större geografiska områden söka minska spänningen mellan militärallianserna.

SIPRI

Stockholms internationella fredsforskningsinstitut, SIPRI, har varit föremål för en utredning angående institutets arbete och organisation. Som ett resultat av denna utredning fastställdes nya stadgar för SIPRI av regeringen under 1980 och förutsättningar skapades för en aktivering och utökning av

institutets forskning. I slutet av 1980 flyttade SIPRI till nya lokaler. En ny direktör för institutet har tillträtt under 1981.

SIPRI:s styrelse bedömer det som önskvärt att under en femårsperiod genomföra en ungefärlig fördubbling av verksamheten. Det skulle innebära en förstärkning av forskarstaben till 25–30 personer, dvs. det antal som ursprungligen förutsågs vid institutets tillkomst (SOU 1966:5). Styrelsen anser att en avsevärd del av resurserna bör avdelas till forskning rörande den europeiska säkerhetsproblematiken och mot en breddning av forskningsinriktningen bl. a. i samhälls- och beteendevetenskaplig riktning. Dessutom anses det önskvärt att större resurser inriktas på en mer lättfattlig och allmänt spridd publicering av forskningsresultaten.

Det var mot denna bakgrund – och mot bakgrund av den internationella utvecklingen på rustningsområdet – förvånande att regeringen och den borgerliga riksdagsmajoriteten under 1981 behandlade SIPRI:s äskanden så kallsinnigt. De två senaste åren har inneburit en avsevärd neddragning av SIPRI:s verksamhet.

Erfarenheten sedan 1966 har visat att det krävs ett minimum av 15 kontraktsanställda forskare för att bedriva en meningsfull verksamhet vid institutet. F. n. är nio forskare verksamma där. Regeringen har tydligen insett att de senaste årens anslag varit klart otillräckliga och föreslår därför en viss ökning för 1982/83. Den "bedömer att anslagshöjningen möjliggör en utökad forskningsverksamhet vid institutet". Jämfört med dagens prekära situation är detta naturligtvis riktigt. Den föreslagna anslagshöjningen medger dock bara en höjning till 13 forskare vilket är två mindre än för ett år sedan. Institutets resurser minskas även på annat sätt.

Genom SIPRI:s omorganisation har den servicebas som krävs för ett effektivt forskningsarbete byggts upp. Det betyder att ökade anslag ger hög utdelning i form av ytterligare forskningsinsatser och en fortsatt neddragning drabbar forskningsverksamheten hårt.

SIPRI är en i alla kretsar högt aktad oberoende forskningsinstitution. Dess publikationer spelar en betydelsefull roll som informationskälla och opinionsbildare i nedrustningsfrågor i ett stort antal länder. SIPRI har lyckats i sitt arbete att motverka supermakternas och militärblockens dominans när det gäller forskning och informationsspridning i frågor som är centrala för de internationella nedrustningsförhandlingarna. Det är angeläget att SIPRI:s resurser inte ytterligare försvagas och på sikt bör verksamheten byggas ut. Vi föreslår därför att utöver vad regeringen föreslagit ytterligare 1 milj. kr. anslås till SIPRI.

Information om internationell nedrustning

Under 1981 har hundratusentals människor runt om i Europa demonstrerat mot kärnvapenrustningarna. Denna nya fredsrörelse representerar ett tvärsnitt ur olika politiska partier, kyrkliga grupper, miljögrupper, ungdoms-

och kvinnoorganisationer och ett stort antal fackliga organisationer. Det tycks vara något av den spontan folklig mobilisering mot rustningsvansinnet. Människornas oro och fredslängtan formas till konkreta krav på besinning, nedrustning, fred och solidaritet. Denna fredsrörelse har hittills bara svept fram över Västeuropa och börjat sprida sig till USA. Det finns dock ingen anledning förmoda att fredslängtan är svagare bland Östeuropas folk, som ju får bära proportionellt ännu större rustningsbördor än västeuropéerna. Militärens och polisens grepp över de östeuropeiska folken är dock starkt nog att förhindra spontana fredsrörelser att växa fram.

Också i vårt land har 1981 betytt en kraftig ökning av folkrörelsernas engagemang för fredsfrågan. Arbetarrörelsens Fredsforum och de traditionella fredsorganisationerna har upplevt ett kraftigt ökat intresse för nedrustningsfrågorna. Det bör understrykas att ett aktivt folkligt engagemang i nedrustningsfrågorna är en viktig förutsättning för effektiva svenska insatser vid de internationella nedrustningsförhandlingarna. Våra stora folkrörelser och andra ideella organisationer kan inom vårt land och internationellt göra betydelsefulla insatser i ett sådant informationsarbete.

Även om några av de organisationer som engagerat sig i informationsarbetet kring nedrustningsfrågorna erhåller visst statsstöd via UD-anslaget E3, är detta av blygsam omfattning. En breddning av informationen förutsätter att de stora folkrörelserna deltar. De fackliga organisationerna, de politiska partierna, kooperationen, de religiösa samfundet och de till dessa knutna studieförbunden bör stimuleras att ägna nedrustningsfrågorna ökat intresse.

Omfattningen av det statliga organisationsstödet i dessa frågor bör stegvis byggas upp till ett belopp motsvarande 1 promille av militärutgifterna.

Ett särskilt anslag bör i detta syfte föras upp på UD:s huvudtitel, förslagsvis benämnt *Bidrag till information om internationell nedrustning*.

För att få en effektiv användning av informationsresurserna inom folkrörelserna krävs en god planering av kampanjer och andra aktiviteter. Det kan därför vara rimligt att steget mot ett promilleanslag tas i etapper under två eller tre budgetår. Vi föreslår att 2 milj. kr. avsätts för detta ändamål under budgetåret 1982/83.

Hemställan

Med hänvisning till vad som anförts hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av en aktiv svensk politik för avspänning och samarbete i Europa,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående inriktningen av de svenska insatserna vid de internationella nedrustningsförhandlingarna.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående fortsatta ansträngningar att skapa en kärnvapenfri zon i Norden.
4. att riksdagen till *Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut* (E4. utrikesdepartementet) för budgetåret 1982/83 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 1 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 13 203 000 kr.,
5. att riksdagen till *Bidrag till information om internationell nedrustning* (utrikesdepartementet) för budgetåret 1982/83 anvisar ett reservationsanslag av 2 000 000 kr.

Stockholm den 21 januari 1982

OLOF PALME (s)

CURT BOSTRÖM (s)

INGVAR CARLSSON (s)

HANS GUSTAFSSON (s)

LILLY HANSSON (s)

LENA HJELM-WALLÉN (s)

PAUL JANSSON (s)

GÖRAN KARLSSON (s)

VALTER KRISTENSON (s)

MAJ-LIS LANDBERG (s)

ESSEN LINDAHL (s)

LISA MATTSON (s)

THAGE PETERSON (s)

ANNA-GRETA SKANTZ (s)

INGVAR SVANBERG (s)

LARS ULANDER (s)

OLLE WESTBERG (s)

i Hofors